

PUTOVANJE PO DALMACIJI – OD GRAND TOURA DO STORYTELLINGA

BOŽIDARKA ŠĆERBE HAUPT
Kneza Ljudevita Posavskog 12
HR-21000 Split
bozidarka@me.com

UDK 397.8:910.4
Prethodno priopćenje
Preliminary communication
Primljeno/Received: 11.06.2022.
Prihvaćeno/Accepted: 17.06.2022.

Putovanja su oduvijek privlačila ljude, a putopisci su nam približavali daleke krajeve. Trendovi u turizmu nas danas ponovo vraćaju k antropogiji i etnologiji, budući sada sami sebe pokušavamo pronaći i predstaviti drugima kroz otkrivanje priča sakupljenih u prošlosti. One su tu, zapisane od samih početaka putovanja u naše krajeve. Kako su nekada davno strani putopisci otkrivali naše krajeve i zapisivali sve što vide, tako mi danas stranim turistima otkrivamo priče o nama samima, a one počivaju na onome što su nekada sakupili upravo ti strani, a naši prvi baštinici.

Ključne riječi: baština, pripovijedanje, storytelling, Dalmacija, Grand Tour

Mapa mogućih putovanja iz Engleske

Preko Alpa do Italije....

Mapa je preuzeta s interneta: <https://educated-traveller.com/2017/11/23/history-of-the-grand-tour/> Od Grand Toura do Storytellinga

Putovanja su oduvijek privlačila ljude, a putopisci su nam približavali daleke krajeve. Trendovi u turizmu nas danas ponovo

vraćaju k antropogiji i etnologiji, budući sada sami sebe pokušavamo pronaći i predstaviti drugima kroz otkrivanje priča sakupljenih u prošlosti. One su tu, zapisane od samih početaka putovanja u naše krajeve. Kako su nekada davno strani putopisci otkrivali naše krajeve i zapisivali sve što vide, tako mi danas stranim turistima otkrivamo priče o nama samima, a one počivaju na onome što su nekada sakupili upravo ti strani, a naši prvi baštinici.

Odavno ljudi putuju i zapisuju što vide, opisuju daleke krajeve, običaje i krajolike. Međutim, ja ću se za ovu priliku zaustaviti na 18. i 19. stoljeću kada se javlja želja za velikim putovanjima, kada mladi pripadnici aristokratskih bogatih obitelji odlaze na takozvana Grand Tour putovanja. U stvari, Grand Tour se javlja već u drugoj polovici 17. st. i traje do kraja 18.st. kada ih prekidaju Napoleonski ratovi. Putovanja su u stvari čin obilježavanja odrastanja, mlada gospoda odlaze u daleke krajeve nakon što su završili obrazovanja i naukovanja. Najčešće su odlazili u Francusku i Italiju, posebno ih je zanimalo Rim zbog izobilja antičke umjetnosti. Odlazili su i u druge daleke krajeve, kao i u našu zemlju, tako da opise Dalmacije nalazimo već jako rano u zapisima raznih putnika namjernika.

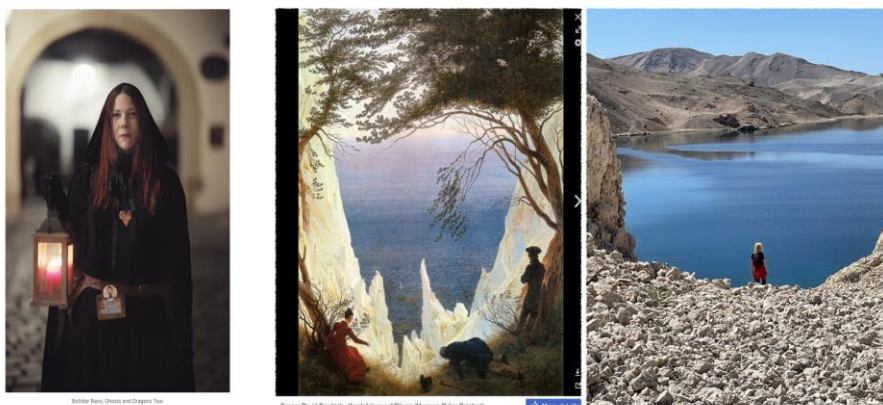
U Habsburškoj Monarhiji započelo je 1761. godine emitiranje vrijednosnih papira.

Papirnat je novac zapravo bio zamjenski novac (surogat), ali ako je iza njega stajalo jamstvo države, obično se pribvicaao kao pravi novac
<https://www.bnb.hr/documents/20182/121504/b-monografija-povijest-novca.pdf/20cf684e-375e-430f-89c3-ad4e5824ae43>

Putnici na svojim putovanjima zbog sigurnosti uglavnom nisu nosili novac, već kreditna pisma koja bi onda unovčili u bankama na svojim odredištima.

Nakon Napoleonskih ratova, početkom 19. stoljeća se putovanja oživljavaju, međutim su ona sada puno jeftinija zbog postojanja željeznica i parobroda, tako da je to neki novi val Grand Tour putovanja gdje se sve to više putnika odlučuje na avanture. Ja sam se osobno susrela s ovom temom prevodeći djela Carrare i Hacqueta.

Danas promatram kolegice koje smišljaju privlačne i zanimljive ture Iva Silla (Ghost&Dragons Tour), TZ Novalja (outdoor ture)

Nekada mi se čini kao da se promijenio samo objekti

Stari pisci opisuju do u detalje sve ono što vide, oni istovremeno promatraju očima znanstvenika i radoznalog putnika. U isto vrijeme su geolozi, etnolozi, botaničari, povjesničari, literate, statističari.... Sve ih zanima i sve brižljivo sakupljaju, a zadivljujuće je kojom preciznošću opisuju fizionomiju i karakterne osobine stanovništva, religijsku pripadnost, narodne običaje, nošnju... Njihovi su radovi prava blaga za današnje potrebe turističkih kreativnih šetnji koje oživljavajući prošlost strancima pokušavaju približiti ove krajeve. Zanimljivo je primijetiti kao npr. Hacquet u detalje opisuje mahom seoske sredine, a ako spomene obalu i otoke, onda kaže kako tamo žive Talijani ili Venecijanci. No, ipak primjećuje kako govore nekim lošim talijanskim jezikom. Dakle, razlika je opet uočena, a mi samo možemo zaključiti kako su ti davni pisci pored svega nabrojanog bili i jezikoslovci.

Dalmacija je u vrijeme Grand Tour putnika bila gotovo nepoznata zemlja, tako da je izazov putovanja bio još i veći. Nastojanja putopisaca približiti naše krajeve drugima opisivanjem svega što vide objasnila sam ranije u svom članku objavljenom u *Ethnologica dalmatica* "Noviji doprinosi upoznavanju djela Dalmacija kako ju je opisao prof.dr. Frano Carara":

"Carrara pokušava Europi približiti daleke krajolike europskog romantizma koristeći se svim sredstvima tog pravca. U poglavlju o fizičkoj geografiji opisujući spilje pokušava prodrijeti kroz koprenu misticizma. On opisuje: „Na dnu tog ponora ima još i dūplja užasnog i golemog crnila, čiji je izgled još i tužniji zbog čudnih stalaktita koji su razasuti na suprotnom kraju: Morlaci za nju kažu da je kao prizor iz pakla.“, a također mu je poznato kako se Englezi dive dalekim i veličanstvenim strahotama Švicarske i pokušava im približiti ove naše dalmatinske krajolike i zainteresirati ih kako bi ih posjetili. Dok preporuča izlete na tok rijeke Zrmanje, Krke ili Cetine on kao da kistom oslikava pejzaže poznatih slikara iz pravca romantizma. Slijedeći opis može isto tako biti slika krajolika nad Rügenom. On kaže: „To su divni izleti koji ispunjaju radoznale strasti pogledom na strme, izuzetno visoke litice, koje kao da pritišću prostor odozgo, a divne vode oplakuju svojom prekrasnom bljedunjavom bojom muklo zapljuskujuće litice, dok blijedo stršeće žbunje usred šikare od drača na bijednoj osami prijeteće razbacanih stijena, i izgladnjeli lepršajući supovi, težak vlažni zrak, daleka umirujuća jeka, sve to kao da bogato upotpunjuje paletu Danteovog Pakla, ili daje poticaj Bayronu za one njegove očajniče pjesme.“ Čitajući navedeni opis zamišljamo „Kreidefelsen auf Rügen“, djelo poznatog njemačkog slikara Caspara Davida Friedricha.” Da bih dalje u tekstu zaključila:

"Iz svega navedenoga možemo uistinu zaključiti kako je Carrara pravi predstavnik europskog Romantizma, a svojim prijateljima i čitateljima diljem Europe želi prenijeti poruku o tome kako valja krenuti na put prema Dalmaciji, jer to je zemlja kakvom romantičari teže: daleka, neistražena, ponegdje nepristupačna, mistična i izazovna."¹

No, taj isti Carrara, za kojeg danas možemo reći da je bio konzervator, etnograf, geograf i politički geograf, prirodoslovac i jezikoslovac, ljubitelj književnosti i povjesničar uopće, čovjek je

---

¹⁴ Noviji doprinosi upoznavanju djela Dalmacija kako ju je opisao prof.dr. Frano Carara", B. Šcerbe Haupt

naših krajeva, nije on prevalio daleka putovanja brodom da bi došao u tu daleku Dalmaciju. Njemu je to sve blisko i znano, ali strancima prijateljima, putnicima namjernicima želi poslati poruku kako se ovdje nalazi upravo ono što oni na svojim putovanjima traže! Tu su izvori avantura, izazova, tu su posvuda razasuti krajolici nevjerojatnih oblika...

Carrara djeluje kao neka preteća turističkog agenta koji zna što putnicima treba pa ih poziva i mami, a nama danas pruža izobilje informacija kojima možemo hraniti svoje priče u svrhu pripovijedanja baštine.

Danas promatram kolegice koje smišljaju zanimljive i privlačne ture, koje traže nešto oku nevidljivo, idu u potragu za nekim izgubljenim svje-tovima, bajkama, pa tako dođemo do raznih interpreta-tivnih centara i šetnji. Tako dođe- mo do ture sa zmajevima gdje npr. Iva Silla kao neki romantičar novog doba traži nešto čime bi zainteresirala i pozvala svoje putnike, u neka nova neistražena, mistična i izazovna putovanja. Zatim imamo direktoricu TZ Novalje, Marinu Šćiran Rizner koja mami turiste na svoj kameniti i nepristupačan a ujedno uzbuđljiv otok, ona učvršćuje penjačke staze i pravi via ferratu kako bi uzbuđenje bilo još i veće.

Koliko se toga promijenilo od onda do danas? Nekada mi se čini kako se promijenio samo objektiv. Nekada smo gledali kroz objektiv putnika, stranca, danas mi stvaramo sliku kroz naš objektiv na način kako bismo željeli da nas stranci vide, na način kako bi htjeli privući putnike k nama.

Zanimljivo je da su ovdje danas čak i svjetski poznati blogeri i digitalni nomadi, i oni opise o tome kako nas vide šalju u suvremeni digitalni svijet. Nekada će to također biti vrijedan izvor informacija, no možda će se oni stopiti u naš krajolik i mentalit koji mnogi odmah zavole, tako da informacije postanu pristrane.

Da bi danas napisali i stvorili dobru turističku priču, moramo istraživati i ono što nas okružuje i ono čega više nema. Današnji putnici sve dobro znaju, oni ne dolaze kao nekad u daleke neistražene zemlje, budući je moderna tehnologija sve opisala, iscrtala i naznačila.

Mi danas moramo tražiti dublje, tražimo ono čega više nema, a htjeli bi da ima, htjeli bi to nevidljivo prikazati i njegovati.

Zanimljivo je da upravo zbog toga ponovo oživljavaju naši putnici sa Grand tour putovanja, jer oni su nam davno zapisali čak i jelovnike , a ne samo pučke običaje, kostime, nošnju, nakit...

Istražujući tako stare putopisce saznajemo na primjer da se za Sisi u Opatiji spremao poseban sladoled od ljubičica.

Putovanja u prošlost danas idu i do digitalnog savršenstva, pa na nekim modernim izložbama ili instalacijama uz glazbu možemo gledati nanizane slike sazdane od starih fotografija i faksimila rukopisa. Možemo potpuno uroniti u digitalni svijet i šetati se kroz povijest. Također danas na izložbama ili interpretacijama baštine možemo opipati nešto što su stari pisci pomno opisali, diviti se tkaninama i bojama.... Možemo u svoje interpretacijske košarice umetnuti poruke ili predmete koje nas direktno vežu uz našu prošlost koju su nam nekada davno donijeli ti stranci, putnici namjernici, mladići i djevojke željni novog svijeta, neke europske divljine, izazova.... Sve to što su nam tada stranci zapisali, mi danas kroz interpretaciju baštine predstavljamo opet strancima, turistima, ali i sebi, kako ne bi otišlo u zaborav sve ono što smo nekada znali, njegovali, nešto što smo nekada bili. Danas na moderan način možemo uklopiti stečeno znanje i predstaviti ga putem digitalnih procesa, pa se i ovdje alati nadopunjuju.

Jedan od izvora starih priča je putopisac Franz Petter. Taj Austrijanac koji dobro govori francuski i talijanski vodi korespondenciju svog oca trgovca, a po smrti oca započinje svoja putovanja. Put ga je doveo i u Dalmaciju, gdje u Dubrovniku predaje njemački jezik. Jako voli pisati, pa tako nastaju njegovi zapisi o Dalmaciji. U predgovoru svoje knjige *Dalmatien in seinen verschiedenen Beziehungen* /Dalmacija kroz svoje razne odnose/ (1857) piše kako je odmah po preseljenju u Dalmaciju razmišljao o tome kako će napisati što potpuniji i vjerodostojni opis te slabo poznate regije.²

On postavlja pitanje da li je on kao stranac sposoban i pozvan pisati o Dalmaciji, ali nadodaje kako o tome pak mogu čitatelji suditi na osnovu njegovih prijašnjih spisa o toj zemlji.

Zanimljivo je da Petter spominje Carraru i izražava svoje nezadovoljstvo što će "Dalmacija descritta" biti napisana na talijanskom. Vjerojatno žali što neće biti napisana na njemačkom jeziku, ali također je mišljenja kako netko tko je rođen u Splitu ne može objektivno pisati, niti može promatrati ono što bi zanimalo nekog Nijemca.

---

² F. Petter: *Dalmatien in seinen verschiedenen Beziehungen*

Zanimljiva su njegova zapažanja o nedostatku vode u Dalmaciji. Kaže kako stanje u Dalmaciji po pitanju vode može razumijeti samo netko tko je živio u području siromašno vodom. Ono malo izvora što ima presuši za vrijeme vrućina, tako da su jadni seljaci prisiljeni kilometrima nositi pitku vodu za svoje potrebe. Najviše se osjeti nedostatak vode po otocima. Vina pak ima u izobilju u svakom mjestu.

U poglavlju "Das Königreich Dalmatien" na strani 28 govori o brojnosti morlačkih kuća, no odmah nastavlja kako se one, koliko su male, čak ne bi mogle zvati kućama. Petter je proveo neko vrijeme u Zadru pa nam opisuje kako su ulice popločane ali da nemaju odvoda, pa se odvodni kanali sada rade (od 1840.). On uspoređuje zadarske gradske ulice sa istarskim i tu nalazi sličnosti. No, kaže kako je tek nekolicina kuća obložena žbukom i kako imaju Scuri (mi bi rekli u dijalektu - škure) koje se navečer zatvaraju, a preko dana napola otvore kako ne bi ušla toplina sunca.

Piše kako se kuhinja u dalmatinskim kućama prema venecijanskom običaju nalazila ispod krova. Mi možemo dodati kako je to zbog spriječavanja opasnosti od potpunog uništenja u slučaju požara, jer tada bi izgorila samo kuhinja na vrhu kuće, a ne i čitava kuća koja je, iako od kamena, u svojoj unutrašnjost uvijek od drva. Nadalje piše kako ovdje kuće u unutrašnjosti nemaju štukature, a u kuhinji je kaže, ljeti neizdrživo vruće jer se ugriju krovne kupe. Podovi su izvan grada Zadra rijetko obloženi daskama ili palketom, ili pak poliranom masom od gipsa kao u Italiji. Podovi su ovdje, kaže obloženi ciglama. No, kako u Zadru živi puno stranaca, pogotovo Nijemaca, tako su unutrašnjosti tih kuća prilagođene njihovim ukusima.³

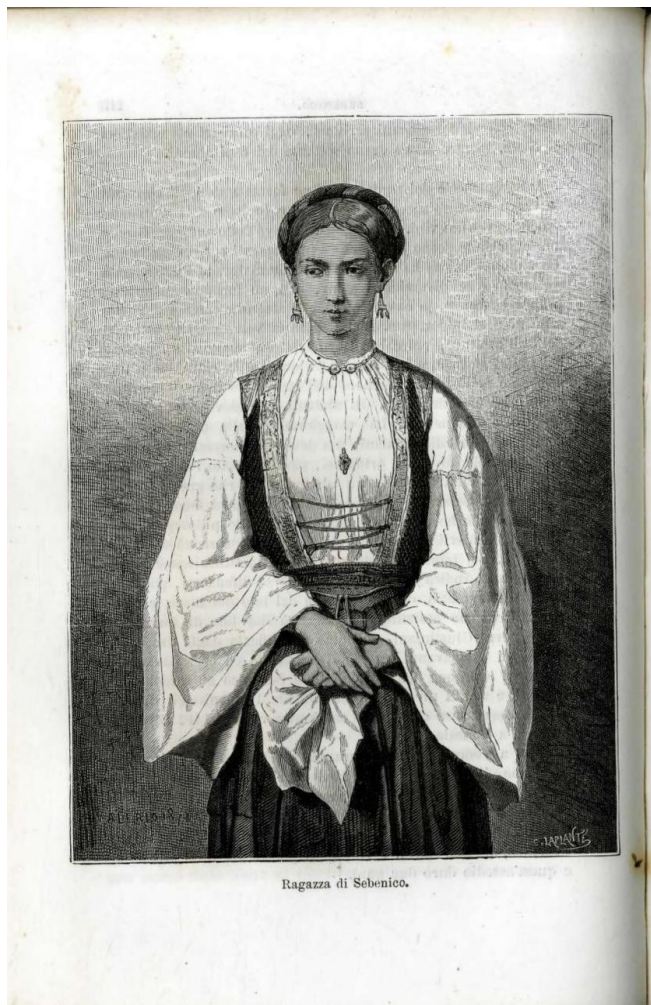
Putopisac Charles Yriarte se pita zašto je ovaj kraj koji je toliko blizu Italije ostao potpuno nepoznatim; dok se odlazi u daleke ekspedicije, putovanja u ove krajeve su rijetka. Dalje piše, to je put pun zanimljivosti, ali jako težak. Dalmacija je jedna od rijetkih zemalja u Europi gdje još možete trpiti glad, žeđ, hladnoću. I on zapisuje probleme s pitkom vodom, a za stanovnike kaže da su snažni, jer što je zemlja bijednija, to je potomstvo snažnije, budući tu mizeriju koju su podvrgnuti preživljavaju samo oni žilavi.

Ovom zemljom se može putovati brodom, konjem, a katkada i pješke.

---

³ F. Petter: Dalmatien in seinem verschiedenen Beziehungen

Ja ću se zaustaviti kod njegovog opisa Šibenika koji me se jako dojmio.

“Kada se spustimo u grad, vidimo da je Trg dei Signori sa lijepom talijanskom lođom i katedralom pun šetača, trg je lijepo osvjetljen i pun neke vreve, kao da ste na malom trgu Svetog Marka. Djevojke u gracioznim skupinama dolaze i odlaze, same su, bez roditelja, drže se pod ruku, te im kao u nekom salonu dobrodušno i s uvažavanjem prilaze mladići kako bi ih pozdravili. Način na koji drže lepeze i njima komuniciraju, kao i jezik, sve podsjeća na Veneciju; cjelokupni ugođaj kao i to zvjezdano nebo vraćaju me mislima na slatke večeri provedene na trgu Svetog Marka.

Jednu stranu trga zauzima kafić, smješten u prizemlju Loggie, drevne palače nadzornika, danas prepuštena Casino Društvu. Nedjelja je, a grad izgleda kao mjesto zabave; trg je prepun stolova, poput Florijana ili Quadrija. Unutar šibenskih zidina haljina žena trgovačkog staleža čuva jednostavnost i gracioznost; vrijednost se ne sastoji u vezovima ili u rijetkim tkaninama, nego u živoj suprotnosti boja, a sve kako bi se istaknula ljepota onih koje ga nose. Uz suknju jarkih boja ističe se bijelanaboranajakna s ravnim ovratnikom i široko otvorenimprslukom, kojisvojim krojem omogućava okretnostu struku.”⁴

Kud god da krenemo, koji god dio naše obale želimo oživjeti nekim starim pričama i legendama, samo krenemo u neki arhiv, muzej, dobro opremljenu biblioteku i pred nama se otvara čitav taj zanimljivi svijet o nama samima kojeg sada ponovo želimo na neki novi način otkriti i predstaviti.

Bilo da se radi o kulturnom turizmu ili pak o turizmu nekih aktivnosti u prirodi, često se spotaknemo o naše Grand Tour putnike.

Kada u Novalji nudimo outdoor turizam, pogotovo ronjenje, nije na odmet znati da je jedan od brodova bio putnički brod koji je također mogao prenositi zanimljive Grand Tour putnike. Euterpe je brod koji se igrom slučaja našao u ratnom vihoru, a neko je vrijeme bio skriven u Prokljanskom jezeru, tako da bi već sam taj brod mogao povezati outdoor aktivnosti i sve one bajkovite priče koje povezuju novaljski akvatorij sa akvatorijem grada Šibenika.

---

⁴ Charles Yriarte: La Dalmazia, prijevod B. Ščerbe Haupt

VRSTA BRODA: Putničko-teretni parobrod
 BRODOGRADILIŠTE: J.L. Thompson & Sons
 GODINA IZGRADNJE: 1886
 DULJINA: 96,50 m
 ŠIRINA: 11,30 m
 VISINA TRUPA: 7,2 m
 BRT: 2.032
 SNAGA MOTORA: 2.633 KS
 BRZINA: 13,55 čv

Brod SS Euterpe dio je flote Austrijskog Lloyd, u Prokljansko jezero kod Šibenika. Kako se rat dalje rashuktavao, sagrađen 1886. u britanskom brodogradilištu. Ime neke je od većih brodova početkom 1916. godine unajmila vojska za prijevoz na Albansku bojišnicu, dok su manji služili za opskrbu svojim je plovidbama.

Sudbina brodova u drugom svjetskom ratu

<https://exploringcroatiawithdarka.blogspot.com/2021/06/a-story-of-shipwreck-euterpe.html>

A more i brodovi su uvijek bitni, oni umnogome upotpunjuju saznanja o nama samima, i to još iz vremena puno prije Grand Tour putnika, kada su tuda plovile liburnske lađe. No, ostanimo ovdje u vremenu Grand Toura.

Ispred Splita se u prvoj polovici 18. stoljeća zaustavlja brod, a kako kapetan mora do luke, tako se sa njim u brodsku barku upućuje i putopisac Costantini. Nakon nekoliko sati veslanja stigli su u grad, kako kaže prepun antičkih ostataka. Split opisuje kao malen ali dobro napućen grad gdje stoluje nadbiskup, primas Dalmacije i Hrvatske, kao i zapovjednik koji je mletački plemić. Costantini ulazi u jednu trgovinu starinama i tamo nalazi predmet koji ga vraća u 16. stoljeće i o njemu stvara zapis kojeg mi danas pretaćemo u priču. I to ne o bilo kome, već o onome koji je, kako kaže Costantini pokopan kao štovani svetac, kojeg Dalmatinci zovu drugim svjetlom Dalmacije nakon svetog Jerolima.

Ispred Splita se u prvoj polovici 18.st. zaustavlja brod

Costantini zapisuje priču iz 16.stoljeća na osnovu predmeta kojeg je našao, a što je upotpunilo i moju tematsku šetnju S Markom i Darkom po Splitu

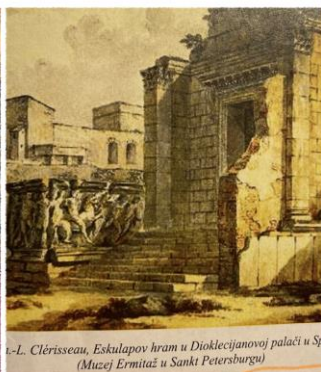
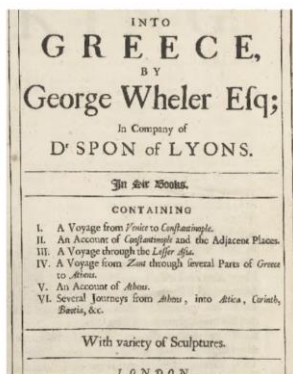
Priča je to o zapovjedniku grada Splita koji je imao kći ili sestru, a koja je ljubovala sa dvojicom plemića, jednim iz kuće Papalića, a drugi je bio zvan Marko Marulić. Ljubavnici su se penjali na prozor tako što su napravili neku vrstu koloturnika opremljenog konopcem od svile.⁵

Ja sada neću navoditi detalje o tom pronalasku, niti o zgodi jer je ona kasnije više puta opisivana u raznim zapisima, a taj koloturik se i dan danas može vidjeti u Muzeju grada Splita. Samo ću vam reći da se naravno radi o našem začinjavcu, Marku Maruliću, a predmet je poslužio i meni u osmišljavanju tematske šetnje S Markom i Darkom po Splitu.

I tako i ovdje imamo vezu između jednog davnog putopisca i njegovih zapisa o Splitu i današnjih novih priča koje nam nude razgled grada kroz pripovijedanje, storytelling.

⁵ Costantini: Lettere critiche

Putovanja po Dalmaciji su mnoga, a zanimljivo je znati da se u Trogiru čuvaju razni originali takvih putovanja. Spominje ih i

Mnogi Grand tour putnici su obilazili Trogir, a Fani Celio Cega nabraja autore koji se nalaze u njihovoj knjižnici - <https://www.bib.irb.hr/818710>
"Moj" Marulić je svoj prvi bestseller "De institutione bene vivendi per exempla sanctorum" (1499) posvetio Trogiraninu Jerolimu Čipiku Clérisseau je u 18.st. nacrtao muralije imanja Marulić iza svetog Ivana (nazvan Eskulapov hram)

navodi Fani Celio Cega u svom djelu "Trogir prema opisima putopisaca i istražitelja 19. stoljeća, čija se djela čuvaju u Knjižnici Garagnin - Fanfogna u Muzeju grada Togira" navodeći sve one ličnosti koji su još od vremena 17. i 18. stoljeća pohodili

Thomas Graham Jackson obilazi Dalmaciju

Zaljubljuje se u crkvu svetog Križa u Ninu i proglašava je od milja najmanjom katedralom na svijetu, a u Zadru, po uzoru na rapski romanički zvonik, završava zvonik katedrale svete Stošije.

Dalmaciju ostavljajući pismene tragove, primjerice: Jacoba Spona i Georgea Whelera. Ona nabraja Louis – François

Cassasa, crtača iz Francuske, talijanskog opata Alberta Fortisa koji je otkrio hrvatsku gostoljubivost, odanost, poštenje. Tu je i poznati oxfordski profesor i arhitekt Thomas Graham Jackson, trgovac i prvi predavač njemačkog jezika u Dubrovniku Franz Petter, zatim Ida von Düringsfeld koja se čak potrudila naučiti hrvatski jezik, pa Herman Bahr, njemački putopisac i mnogi drugi.⁶

Fani Celio Cega nam je navela Jacksona, a poznata nam je njegova veza sa Zadrom i zadarskim zvonikom kojeg je završio nakon što se divio zvoniku u Rabu. Također, znamo koliko mu se svidjela predromanička ninska crkva svetog Križa koju je od milja nazvao najmanjom katedralom.

A kad smo već kod Zadra, valja spomenuti tekst Ivana Mirnika koji piše o zadarskoj numizmatičkoj zbirci iz 17. stoljeća, a upravo prema zapisima Gergea Whelera. Piše kako su uplovili

Ivan Mirnik piše o zadarskoj
numizmatičkoj zbirci iz 17. stoljeća,
prema zapisima Whelera

Spon daje iscrpne opise grada Zadra

http://www.akademija.hr/1138732/Jacob_Spon_George_Wheler_17.stoljeća_zadarska_numizmatička_zbirka_iz_17.stoljeća_Summary_Jacob_Spon_George_Wheler_and_a_17th_century_numismatic_collection_in_Zadar

Jacob Spon

u zadarsku luku uz odjeke topovskih salvi i puščanu paljbu koja je bila upriličena u počast mletačkom bailu koji je bio stigao na putu za Carigrad na istoj galiji sa Whelereom i Jacobom Sponom. Iz pisanja Whelera saznajemo kako su oba putnika isprva bila smještena u nekom lošem i ujedno jedinom svratištu u Zadru, no nakon večere kod guvernera Soderinija gdje su razgledali njegovu zbirku, ugodno su bili iznenađeni kad su od njega dobili i smještaj u palači. Ovdje saznajemo podatke o numizmatičkim

---

⁶ Fani Celio Cega: "Trogir prema opisima putopisaca i istražitelja 19. stoljeća, čija se djela čuvaju u Knjižnici Garagnin - Fanfogna u Muzeju grada Togira"

zbirdkama hrvatskih plemića iz kontinentalne Hrvatske. Spon u svojoj knjizi opisuje Zadar, daje opis kanala i položaja grada sa utvrdama, opisuje rimsku Jaderu i ostatke antičkih stupova, slavloluka, natpisa. Opisuje katedralu i ostale građevine, ali i ljude, kako Zadra, tako i stanovnike okolice.⁷

Danas je Zadar potpuno drugačiji grad, ima veliki izbor hotela nudeći lijep smještaj. Međutim, upravo te priče iz 17.18. i 19. stoljeća daju nam usporedbu putovanja onda i danas. Koliko su ljudi spremni na otkrivanje nečeg novog?

U prijašnja vremena su putnici, putopisci često bili i humanitarci, pa ovdje valja spomenuti Miss Irby koja se na svom proputovanju zatekla u Zadru, Splitu, Dubrovniku....

- ♦ U Zadru, Splitu i Dubrovniku je boravila i Adeline Paulina Irby (1831-1911)
- ♦ Putnica i humanitarka
- ♦ Travels in the Slavonic Provinces of Turkey-in-Europe

Adeline Pauline Irby turistički putuje sa svojom prijateljicom najprije po Njemačkoj i Habsburškoj Monarhiji, da bi se potom odvažile na putovanje preko Slovačke i Karpata do Krakova. Zapisuju sve što vide i to objavljuju u knjizi Kroz Karpate. Nakon toga kreću na novo putovanje sa željom o saznanju iz svijeta panslavizma. To novo putovanje ih dovodi i u naše krajeve, a o tom putovanju pišu knjigu Putovanje po slavenskim zemljama

---

⁷ Ivan Mirnik: Jacob Spon, George Wheler i jedna zadarska numizmatička zbirka iz 17. stoljeća

Turske u Europi. Ubrzo nastaje i novo, vrlo hvaljeno izdanje popraćeno brojnim mapama. "Ta knjiga nije bila samo putopis već je engleskim i američkim čitateljima pružila potpuno nov pogled na južnoslavenske narode, čime je Adeline ostvarila pretpostavku za svesrdnu englesku pomoć u kasnijem humanitarnom djelovanju."⁸

Miss Irby je pokopana u Sarajevu, na groblju gdje ima još jako puno grobova stranaca, mahom Nijemaca i Austrijanaca.... Tko zna je li još poneki Grand Tour putnik tamo skončao svoje putovanje?!

Jesu li zanimanja putnika danas bitno drugačija ili ih isto zanima kolekcija nećeg davnog, nećeg jedinstvenog, nećeg što ne mogu drugdje vidjeti? Koje avanture privlače današnje putnike, kultura možda i običaji?

Moram ovdje na kraju spomenuti kako mi je jednog jutra uz kavu dopro razgovor dvojice mladih partijanera sa susjednog stola koji su nakon zabave na Zrću i burne večeri u klubovima ispijajući jutarnju kavu pričali o Hrvatskoj, o bdp-u, o nama!!!!

To nas dovodi do zaključka: Današnji putnici također vole proučavati, ispitivati, raspolagati sa podacima i nikako ne smijemo uzeti zdravo za gotovo da netko želi samo leći na plažu ili opustiti se uz večernji provod u klubu.

Svi su putnici isti, svih tjera motiv otkrivanja nekih novih priča koje mogu ponijeti sa sobom kući.

Literatura:

- Noviji doprinosi upoznavanju djela Dalmacija kako ju je opisao prof.dr. Frano Carara", B. Šcerbe Haupt
- F. Petter: Dalmatien in seinem verschiedenen Beziehungen
- Charles Yriarte: La Dalmazia
- Costantini: Lettere critiche

---

⁸ Danijel Časni: Ljubav prema bližnjem u životu Miss Irby

- Fani Celio Cega:“ Trogir prema opisima putopisaca i istražitelja 19. stoljeća, čija se djela čuvaju u Knjižnici Garagnin - Fanfogna u Muzeju grada Togira”
- Ivan Mirnik: Jacob Spon, George Wheler i jedna zadarska numizmatička zbirka iz 17. stoljeća
- Danijel Časni: Ljubav prema bližnjem u životu Miss Irby

REISEN IN DALMATIEN - VON DER GRAND TOUR ZUM STORYTELLING

(Zusammenfassung)

Reisen hat schon immer Menschen angezogen, und Reiseschriftsteller haben uns ferne Länder näher gebracht. Die Trends im heutigen Tourismus bringen uns zurück zur Anthropologie und Ethnologie, da wir jetzt versuchen, uns selbst zu finden und uns anderen zu präsentieren, indem wir Geschichten entdecken, die in der Vergangenheit gesammelt und schriftlich festgehalten wurden. Sie sind da, aufgeschrieben seit Beginn der Reisen in unsere Region. So wie ausländische Reiseschriftsteller früher unsere Länder entdeckten und alles aufschrieben, was sie sahen, so erzählen wir heute ausländischen Touristen Geschichten über uns selbst, und sie basieren auf dem, was diese Ausländer und unsere ersten Vorgänger einst gesammelt haben.

Schlüsselwörter: Erbe, Geschichten-Erzählen, Storytelling, Dalmatien, Grand Tour